

DOI: [10.26565/2311-2379-2022-103-03](https://doi.org/10.26565/2311-2379-2022-103-03)

УДК 339.9-042.3:338.1(1-773)

Т. І. КІМ

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри міжнародної економіки та світового господарства
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3825-2564>, e-mail: tetjana.kim@gmail.com

Г. О. ІЛЬІН

студент
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3281-7707>, e-mail: gleb.il2000@gmail.com

ТЕНДЕНЦІЇ ПОШИРЕННЯ НАДМІРНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕРІВНОСТІ В СУЧАСНОМУ СВІТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Дослідження присвячено проблемі надмірної економічної нерівності, яка призводить відставання країн, що розвиваються, особливо бідних і бідніших, збільшуючи чисельність населення за рівнем екстремальної бідності, позбавляє можливостей отримання освіти, гідної роботи, доходу для забезпечення якості життя. Спираючись на дані бази історичної статистики проекту Меддісона, автори показують, що з періоду 1820 року економічна нерівність між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються, весь час зростала. А з 60-х років минулого століття ця нерівність за рівнем економічного розвитку, вимірюваному середньодушовим ВВП за ПКС, зростає прискорено. Автори висунули припущення щодо негативного впливу на цю тенденцію міжнародних економічних і фінансових інституцій, які через співпрацю з країнами, що розвиваються, впроваджують ліберальні принципи у внутрішній та зовнішній політиці цих країн. Лібералізацію економіки здійснювали всі розвинені країни, щоб подолати кризу державних фінансів, спричинену надмірними державними витратами на економічне зростання та соціальний захист у 70-ті роки минулого століття. Цей досвід згодом міжнародні організації почали передавати країнам з перехідною економікою та країнам, що розвиваються, у вигляді стабілізаційних програм, програм розвитку тощо. Але наслідком ліберальних реформ в цих країнах стало руйнування їхніх економічних систем, інститутів, цінностей, культури та навіть пам'яті про історичний шлях, що робить їх слабшими і більш залежними. Аналізуючи такі показники, як середньодушовий ВВП за ПКС країн світу, доходи різних категорій населення, індекс торгівельного балансу, індекс економічної складності експорту країн, автори доводять, що економічна нерівність між країнами західного відгалуження та Західної Європи (за класифікацією Меддісона) та усіма іншими країнами з часом лише зростає. Отже, впровадження уніфікованих ліберальних рекомендацій міжнародних організацій задля вдосконалення господарських механізмів та державних і соціальних інститутів в більшості країн світу мають руйнівні наслідки: утрату конкурентоспроможності, технологічне відставання, негативний торговельний баланс, державну заборгованість, інфляцію, безробіття і, зростання надмірної економічної нерівності. Задля її подолання країни світу мають здійснювати певні виважені інструменти протекціоністської політики.

Ключові слова: **економічна нерівність, розрив у рівнях розвитку між багатими та бідними, уніфіковані рекомендації міжнародних організацій, наслідки ліберальної політики.**

JEL Classification: E60, F01, I30.

Постановка проблеми. Проблема економічної нерівності у сучасному світі є актуальною через свій динамічний розвиток, протягом останніх двох століть. Взагалі, економічна нерівність є іманентною складовою ринкової системи господарювання, і в помірних межах стимулює економічне зростання і розвиток (Кім, 2019), але в надмірних межах і масштабах веде до збідніння людей та країн відповідно в країнах та світі. У цій роботі досліджується динаміка саме надмірної економічної нерівності. Різниця між найбагатшими і найбіднішими країнами виросла в 27,9 разів, а темпи її зростання тільки збільшуються з часом. Станом на 2019 рік майже 50% населення світу проживають за межею бідності, а за межею екстремальної бідності проживають майже 10% людства. Пандемія COVID-19 та зростаюча глобальна криза, за прогнозами Світового банку, приведе до значного збільшення світової бідності, тобто

чисельності населення світу, яке проживає за рівнем екстремальної бідності, більш ніж на 100 мільйонів осіб.

Однією з причин поширення економічної нерівності, що обмежує можливості незахищених верств населення, на наш погляд, є поширення міжнародними організаціями, такими як Міжнародний валютний фонд, Світова організація торгівлі та ін. уніфікованої стратегії лібералізації господарської діяльності західного зразку. Вона передбачає не лише усунення тарифних обмежень у міжнародній торгівлі, а й зміни внутрішнього інституційно-економічного середовища. Такими є формування вільного ринку національних ресурсів (наприклад, родючих земель) з доступом іноземних покупців, адміністративні трансформації з впровадженням інституцій сумнівної ефективності (наприклад, антикорупційні установи). Такі заходи тягнуть за собою втрату можливостей на внутрішньому та міжнародних ринках, втрату ресурсного потенціалу розвитку, серед яких найголовніший компонент - людський, що не може бути ефективно задіяний в господарстві через його занепад і має вирушати на пошуки самореалізації за межі країни.

Усе це свідчить про надмірну довіру до ліберальних рекомендацій з боку держав, які навіть не усвідомлюють втрату економічного суверенітету у вирі економічної глобалізації та внутрішніх протиріч. Отже нашим завданням у цьому дослідженні є знайти об'єктивні доводи на користь перегляду доцільності радикально-ліберальних рекомендацій, що пропонуються міжнародними організаціями країнам доходних груп, нижчих від середнього, та країнам, що знаходяться в умовах перманентної економічної та соціальної кризи. До таких належать країни, що розвиваються (за класифікацією Світового банку), де проживають дві третини населення нашої планети.

Аналіз останніх досліджень. Методологічні основи дослідження економічної нерівності у світі закладені такими авторами, як : Тома Пікетті, Лукас Чансель (Chancel, Piketty, 2021), Ангус Меддісон (Maddison, 2020), Ерік Райнерт (Райнерт, 2007), Мюллер А. (Muller, 1812), Фрідріх Ліст (Ліст, 1930), О. С. Куліш (Куліш, 2014), О.О. Кім (Кім, 2013), Кейнс Д. (Keynes, 1937), Йозеф Шумпетер Й. (Schumpeter, 1934), Самуельсон П. (Samuelson, 1955), Давид Рікардо Д. (Рікардо, 1817), Доббін Ф. (Dobbin, 2013).

Мета та завдання дослідження. На основі вивчення наукових підходів до вирішення проблеми економічної нерівності та аналізу досвіду розвитку країн під впливом політики системної та зовнішньоекономічної лібералізації встановити тенденції поширення нерівності в сучасному світі та оцінити перспективи подолання руйнівної економічної нерівності.

За твердженням Еріка Райнерта, різниця у сучасному світі між найбагатшими і найбіднішими досягла рекордного значення. Не зважаючи на постійну значну допомогу міжнародних організацій та держав задля подолання нерівності, цей розрив зростає і на цей час не існує жодних підстав задля констатації переламу цієї тенденції. Половина населення світу має дохід менш ніж 2 долари США на день. У 1760 році співвідношення за обсягом багатства найбагатших та найбідніших країн виражався відношенням 2:1, з того часу він суттєво збільшився (Райнерт, 2007).

Існуючі тенденції у економічній нерівності можна охарактеризувати висловленням з одного документа Гарвардської школи бізнесу про те, що при розгляді і аналізі деяких речей в економіці виникає певний дисонанс у теорії і практиці (Куліш, 2014). Тема економічної нерівності у сучасному світі є важливою для людства і такою, яку сучасна економічна парадигма не може вирішити, виходячи з тенденцій, приведених у цьому дослідженні. Уніфікована система рекомендацій, надається країнам без урахування соціальних особливостей та історичного підґрунтя розвитку країн, що й надає поштовх до подальшого збільшення нерівності між найбагатшими та найбіднішими як групами населення, так і країнами у сучасному світі в умовах глобалізації.

Таблиця 1 містить показники ВВП за паритетом купівельної спроможності на душу населення у цінах 2011 долару США в період 1820-2018 рр. у групах та регіонах країн згідно з класифікацією Меддісона (Maddison, 2020).

Слід зазначити, що економічний історик Ангус Меддісон, статистичні данні з дослідження якого були використані вище, ввів термін «західні відгалуження» (Maddison, 2020). Згідно з класифікацією А. Меддісона, «західні відгалуження» складаються зі Сполучених Штатів Америки, Канади, Австралії та Нової Зеландії. Згідно з приведеними вище даними можна зробити висновок, що країни Західної Європи та Західного Відгалуження є лідерами у

показнику ВВП за паритетом купівельної спроможності на душу населення протягом усього періоду дослідження. Так з початку дев'ятнадцятого століття рівень економічної нерівності зберігається, ВВП (ПКС) на душу населення більшості країн світу не перевищує 40% від аналогічного показника країн Західної Європи та Західного Відгалуження протягом періоду дослідження.

Таблиця 1 – ВВП за паритетом купівельної спроможності на душу населення у цінах 2011 р. долару США 1820-2018 р.р.

Table 1 – GDP at purchasing power parity per capita in 2011 US dollar prices 1820-2018

Рік	Західна Європа (у цінах 2011 дол. США)	Східна Європа (у цінах 2011 дол. США)	Країни Західного Відгалуження (у цінах 2011 дол. США)	Латинська Америка (у цінах 2011 дол. США)	Азія (Схід) (у цінах 2011 дол. США)	Азія (Південна і Південно-Східна) (у цінах 2011 дол. США)	Середній Схід (у цінах 2011 дол. США)	Субсахарська Африка (у цінах 2011 дол. США)
1820	2 307	818	2 513	953	1 089	929	974	800
1850	2 678	985	3 474	1 081	900	929	1 000	800
1870	3 301	1 575	4 647	1 319	989	850	1 165	800
1900	4 724	2 700	7 741	1 751	1 086	994	1 300	850
1920	4 884	1 343	9 741	2 331	1 160	1 117	900	950
1940	7 185	3 209	11 621	3 024	1 361	1 235	2 146	1 100
1960	10 974	5 779	17 472	4 751	1 735	1 295	3 110	1 574
1980	20 950	9 933	28 787	8 728	4 212	1 897	6 742	2 026
2000	32 536	8 986	44 329	10 225	8 164	3 437	9 640	1 981
2018	39 790	20 681	53 756	14 076	16 327	7 649	18 430	3 532

Джерело: складено авторами на основі (Maddison, 2020).

Рисунок 1 демонструє зростаючий з початку 19 століття розрив показників середньодушового ВВП за паритетом купівельної спроможності у цінах 2011 року між країнами Західної Європи та Західного Відгалуження та іншими країнами світу. Так, приведені статистичні дані говорять про те, що нерівність між країнами у світі зберігається. Якщо в 1820 році країни Західної Європи та Західного Відгалуження перевищували за показником ВВП (ПКС) країни з інших регіонів світу у 2,4 рази, то вже у 2018 році цей показник перевищення складає 3,7 рази (максимальна різниця між двома угрупованнями країн світу складала 6,2 рази). Нерівність між країнами не тільки зберігається, розрив у рівнях економічного розвитку збільшується.

Так Лукас Ченсел та Томас Пикетті відзначають, що рівень економічної нерівності завжди був дуже високим та формувався через значний рівень ієрархічності світової економічної системи (Chancel & Piketty, 2021). Йдеться перш за все про нерівність груп населення за доходом, точніше за відсотком від загального доходу, який заробляють запропоновані авторами такі три групи населення: нижчі 50%, середні 40% та вищі 10% населення. Результат порівняння відсотку доходів вказаних груп зображено на рисунку 2.

Глобальна нерівність доходів, яка відображена на рисунку 2, вже сформована до 1820 року, що є початком статистичного дослідження Ангуса Меддісона (Maddison, 2020). Дана тенденція тільки погіршується з 1820 по 1940 роки та стабілізується у наступний період дослідження. Але це є доведенням з різних методологічних позицій припущень, що економічна нерівність притаманна світовому суспільству і, незважаючи на кроки задля подолання, продовжує існувати і створювати негативні соціальні та економічні ефекти.

Незважаючи на глобальну ціль світової спільноти, оголошену ООН у 2000 р. як підвищення рівня економічного розвитку та досягнення цілей сталого економічного зростання в усіх країнах світу, розробку спеціальних програм розвитку для бідних країн на конкурсних умовах (ПРООН), до теперішнього часу не можна беззаперечно стверджувати, що вдалося наблизитися до розв'язання проблеми надмірної економічної нерівності. Переважна більшість країн розвивається статично і не має змоги подолати існуючі бар'єри задля якісного стрибка. Дії міжнародних організацій з лібералізації національних економік, які мали на меті покращення

загальної економічної ситуації у світі, не можуть цього зробити. Методи втілення та саме рекомендації неоліберальної концепції економічної теорії до цього часу не тільки не вирішили питання нерівності у світі, а й загострили ситуацію.

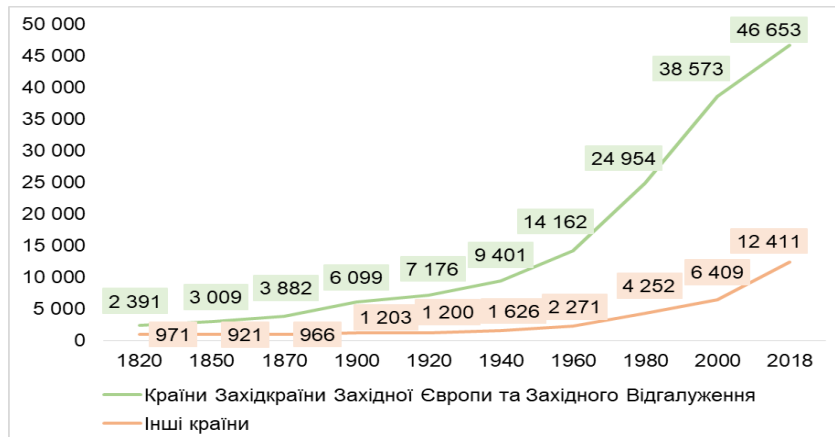

Рис. 1. Середні показники ВВП за паритетом купівельної спроможності на душу населення у цінах 2011 р.

Fig. 1. Average indicators of GDP at purchasing power parity per capita in 2011 prices.

Джерело: складено авторами на основі (Maddison, 2020).

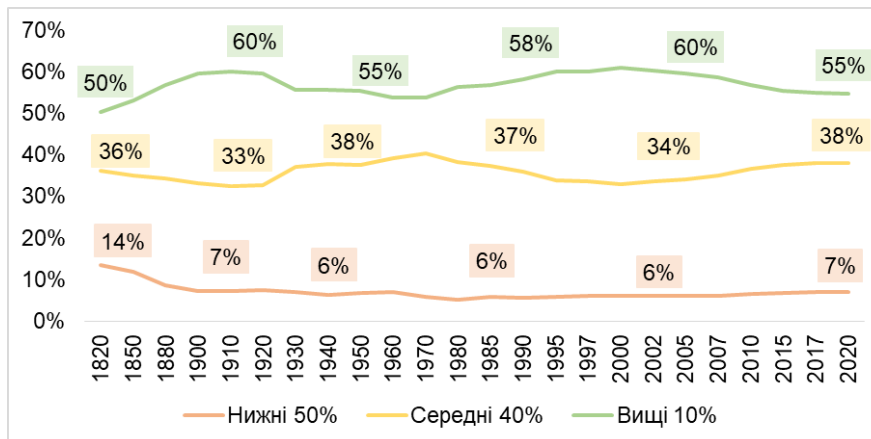

Рис. 2. Розподіл доходів 1820–2020 р.р.

Fig. 2. Income distribution 1820–2020

Джерело: складено авторами на основі (Chancel & Piketty, 2021).

Економічні відносини між країнами світу є складним механізмом, та існуюча система взаємодій і рекомендацій міжнародних організацій спрямована на побудову взаємовигідних стосунків між державами, не зважаючи на рівень і темпи розвитку держави. Серед організацій, які впроваджують певні реформи у країни, що розвиваються, можна вказати такі, як Світова Організація Торгівлі (СОТ), Міжнародний Валютний Фонд (МВФ) і Світовий банк (СБ). СОТ впроваджує у країнах-членах принципи найбільшого сприяння і однакового ставлення до національних та іноземних компаній. Щодо діяльності МВФ і СБ, ці організації базуються на принципах Вашингтонського консенсусу.

Політика встановлення єдиної системи правил для усіх держав світу не може виправити ситуацію з нерівністю через те, що держави знаходяться на різних етапах та рівнях розвитку.

Від сучасної форми глобалізації найбільший позитивний ефект отримують саме багаті країни, які мають конкурентні переваги, обумовлені більшим капіталом, досвідом, технологіями та іншим. Конкурування в рівних умовах має стати одним із найголовніших питань удосконалення сучасної світової системи економіки у світі. Уніфікація правил не бере до уваги різний рівень розвитку, різні культурні, соціальні та політичні особливості країн. Згідно з поширеною думкою про ефективність ліберальних реформ міжнародні організації та установи надають відповідні рекомендації щодо вдосконалення діяльності політичних, фінансових інститутів, навіть галузевого управління, передусім, в енергетиці та транспортній інфраструктурі. Однак державам не надаються рекомендації щодо якісного перетворення самої економіки, її переходу до більш технологічного та диверсифікованого стану. Це сприяє збереженню залежного стану бідніших груп країн від багатших.

Авторами на основі статистичних даних Світового банку проведено дослідження торгівельного балансу країн світу, задля спостереження його динаміки. На рисунку 3 відображено індекс, що є часткою від поділу обсягу експорту товарів і послуг, вираженого у доларах США, на обсяг імпорту товарів і послуг, виражений у доларах США. Якщо індекс вищий від нуля, то торгівельний баланс позитивний (експорт перевищує імпорт), а при значенні індексу нижче нуля торгівельний баланс негативний (експорт менший за імпорт). Торгівельний дисбаланс може становити загрозу для національної та світової економіки. Країни, які мають значний торгівельний дефіцит, можуть надто сильно покладатися на зовнішні потоки капіталу та бути вразливими до раптових зупинок, що підвищує ймовірність фінансових криз. З іншого боку, надмірні надлишки можуть зменшити глобальний попит (Кім & Ільїн, 2019). Для аналізу було взято п'ять категорій країн: 1 категорія - країни з високим доходом; 2 категорія - країни з доходом вище середнього; 3 категорія - країни з середнім доходом; 4 категорія - країни з доходом нижче середнього; 5 категорія - країни з низьким доходом.

На рисунку 3 зображений індекс торгівельного балансу п'яти категорій країн світу. Рисунок 3 показує збільшення нерівності у світі у період з 1995 р. – року створення СОТ, до 2021 року. Аналізуючи приведені дані, слід зазначити, що розрив між країнами 1-ї, 2-ї і 3-ї категорії та 4-ї і 5-ї категорії зріс. Зміна розрахованого індексу для 1-ї категорії країн становить 0,0, для 2-ї категорії країн становить 0,13 і 3-ї категорії країн становить 0,08. Щодо країн 4-ї та 5-ї категорії, то індекс знизився на 0,06 та 0,04. Так розрив між 1-3 категоріями країн та 4-5 категорією зріс з 0,16 у 1995 до 0,28 у 2021 році. Також важливо зазначити, що пандемія COVID-19, яка розпочалася у 2019 році, позитивно відображається на індексі для країн 4 і 5 категорії. Закриття кордонів між країнами та спад міжнародної торгівлі сприяв значному підвищенню експорту над імпортом у бідніших країнах. Мінімальними значеннями індексу для країн 4 категорії було 0,84 у 2015 році та поступове зростання до 0,88 в 2021 році. Щодо країн 5 категорії, то свого мінімального значення індекс досяг у 2016 році та складав 0,52, та зріс до 0,68 у 2021 році. Закриття кордонів, що можна назвати вимушеною мірою протекціонізму, мало й позитивні наслідки для бідніших країн світу.

Такі міжнародні інституції, як Міжнародний Валютний Фонд і Світовий банк, впроваджують рекомендації для країн, базуючись на принципах Вашингтонського консенсусу. Безумовно, ці заходи з першого погляду несуть позитивний ефект країнам та направлені на покращення як економічної, так і політико-соціальної сфери. Однак через те, що усі країни знаходяться на різних етапах розвитку, рухаються власним темпом, спираючись на свої історично обумовлені соціокультурні та інституційні особливості, співпраця з МВФ та СБ з впровадженням ліберальних реформ призводить до руйнівних наслідків.

Ставлячи під сумнів можливість застосування класичної теорії для Німеччини, Альфред Мюлер-Армак виходив з власного твердження, що будь-яка нація є особистим організмом зі своїми життєвими принципами і зі своєю унікальністю. Тому ніяких універсальних економічних законів, про які стверджує економічна теорія, немає і бути не може (Muller, 1812). Також Фрідріх Ліст стверджує, що економіка різних країн знаходиться на різних стадіях і підпорядковується власним законам. Саме тому для кожної країни існує своя власна економічна наука - «кожна національна економіка», яка повинна визначити умови для найбільш швидкого розвитку продуктивних сил країни, виходячи з національної специфіки (Ліст, 1930).

Політика Вашингтонського консенсусу регламентує єдині стандарти та рекомендації для усіх країн світу. Деякі з них можливо віднести до позитивних: впровадження фіскальної

дисципліни, направлення податків на підвищення рівня соціального розвитку населення та ефективності економіки і захист права власності.

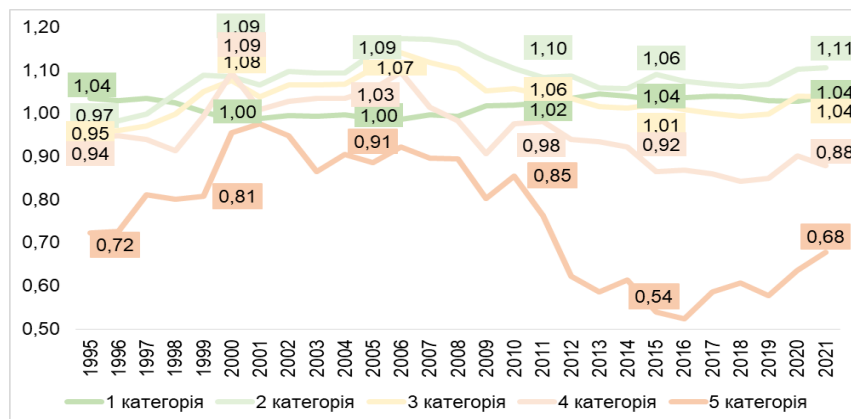

Рис. 3. Індекс торгівельного балансу 1995–2021 роки

Fig. 3. Trade balance index 1995–2021

Джерело: складено авторами на основі (World Integrated Trade Solution, 2021).

Політика Вашингтонського консенсусу, яка є базовою для міжнародних установ з вирішення проблеми економічної нерівності, в свою чергу керується неокласичною та неокейнсіанською методологією. Наслідком цієї політики стала залежність економіки і життя бідних держав від багатих, несамостійність прийняття рішень залежних країн, що не дає виправити глобальну ситуацію з економічною нерівністю, яка продовжує зростати (Williamson, 2015).

Лібералізація торгівлі веде до зниження індексу економічної складності (IEC) експорту країни. Тобто країни, які мають велику різноманітність виробничих ноу-хау, особливо складних спеціалізованих ноу-хау, здатні виробляти велику різноманітність складної продукції, мають більш високий індекс. Складність експорту країни добре прогнозує поточний рівень доходу, або якщо складність перевищує очікування щодо рівня доходу країни, прогнозується, що країна зазнає більш швидкого зростання в майбутньому.

Індексу економічної складності експорту країни надає розуміння рівень диверсифікації економіки певної країни в сукупності зі складністю вироблених товарів. Що вищим є індекс, то складнішою і більш розвинутою є економіка країни, що меншим є індекс, то слабкішою є економіка. Отже індекс економічної складності експорту є показником залежності економіки держави від одного окремого виробництва товару чи групи товарів.

На рисунку 4 зображена мапа світу, яка показує розподіл країн світу за індексом економічної складності у 2020 році (Harvard Business School Publishing, 2020).

Індекс економічної складності є найнижчим в регіонах Африки та Латинської Америки, в країнах з низьким та середнім доходом. Даний індекс складає негативне значення у вище наведених регіонах та зменшився на 12% у порівнянні з 2000 роком (до розрахунку були взяті виключно країни з від'ємним індексом у 2020 році). Найбільш розвинені країни з точки зору складності експорту – це країни Європи та Західного Відгалуження, які протягом усього часу проведення розрахунків цього показника посідають лідируючі позиції. Слід відмітити значне позитивне значення індексу в країнах Азії, які зростають за рахунок промисловості, а саме її росту та розвитку. Прикладами у цьому є зростання у порівнянні з 2000 роком Китаю (+ 199%), Малайзії (42%), Тайланду (119%) та Філіппін (8 446%).

Висновки. На основі аналізу різних показників економічної нерівності – середньодушовим ВВП за ПКС країн світу, доходів різних категорій населення, індексу торгівельного балансу, індексу економічної складності експорту країн було доведено, що економічна нерівність не лише існує, а й з часом лише зростає. Впровадження ліберальної політики в державах дохідних груп, нижчих за рівнем від середнього, сприяє подальшому розриву між країнами за доходами і рівнем розвитку, посиленню залежності бідних країн від багатих, включаючи стан

унеможливлення прийняття самостійних рішень залежними, менш розвиненими національними державами. Така політика уніфікованих ліберальних рекомендацій від світових міжнародних організацій та розвинених країн не може відповідати прагненню національних держав до досягнення добробуту, а світової спільноти - до досягнення цілей сталого розвитку.

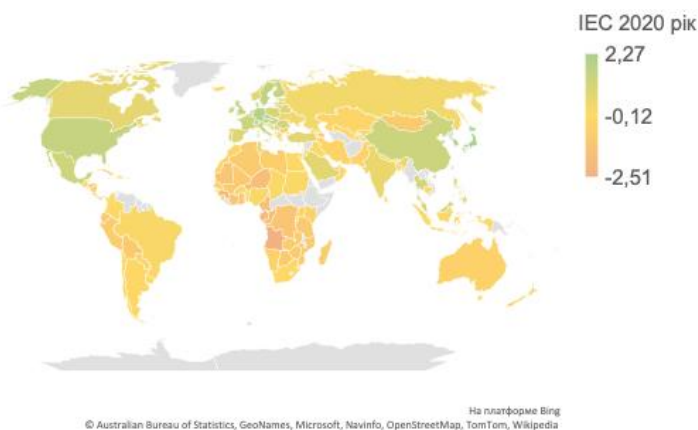

Рис. 4. Індекс економічної складності 2020 р.
Fig. 4. Index of economic complexity 2020

Джерело: (Harvard Business School Publishing, 2020).

Потрібна більш гнучка політика сприяння економічному і соціальному розвитку найменш розвинених країн, яка враховує культурно-історичний досвід держав, національні надбання та цінності впродовж державного становлення, право населення країн обирати власний шлях розвитку, міжнародне партнерство, що відповідає інтересам кожної з держав-учасниць. І ця політика, за нашим баченням, має бути такою, якою вона була в розвинених країнах в ті часи, коли вони самі намагалися вибратися на шлях стрімкого зростання. Тобто більш протекціоністською. А от індикатором успіху або поразки будь-якої політики має бути динаміка економічної нерівності. Успішній політиці звісно відповідатиме негативна динаміка зростання економічної нерівності.

Рекомендації міжнародних організацій, які сформовані неокласичною економічною школою, є руйнівними для країн в умовах сучасної глобалізації. Відсутність розуміння історичного, культурного та соціального підґрунтя до надання рекомендацій, формує руйнівну ситуацію для економік багатьох країн, яка визиває кризу не лише в національній економіці, а й розповсюджується на географічні регіони світу. Уніфіковані рекомендації мають бути переглянуті міжнародними установами, задля підвищення їх практичної ефективності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кім О.О. Історична місія соціально-економічної нерівності у забезпеченні динамічної економічної рівноваги // Оцінка рівня розвитку інфраструктури країни в умовах інноваційної економіки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 23 березня 2019 р.: тез. допов. Дніпро: НО «Перспектива», 2019. С. 6-8.
2. Chancel L., Piketty T. Global income inequality, 1820–2020: the persistence and mutation of extreme inequality. 2021. P. 2-21. URL: <https://wid.world/document/longrunpaper/>.
3. Maddison Project Database 2020. URL: <https://www.rug.nl/ggdc/historicaldevelopment/maddison/releases/maddison-project-database-2020>.
4. Райнерт Е. Як багаті країни стали багатими... І чому бідні країни залишаються бідними. Лондон, 2007. С. 45-387.
5. Muller A. The theory of state budgeting. Vienna, 1812. 22 p.
6. Ліст Ф. Національна система політичної економії. 1930. С. 283 -301.

7. Куліш О.С. Нерівність доходів населення в умовах ринкової економіки: форми, особливості, тенденції. Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.01 Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. Харків, 2014. 19 с.
8. Кім О.О. Інституціональні аспекти формування зовнішньоекономічної стратегії України. *Економіка розвитку*. 2013. No 3(67).
9. Keynes J. The General Theory of Employment, Interest, and Money. 1936. P. 60-74 URL: https://www.files.ethz.ch/isn/125515/1366_Keynes/TheoryofEmployment.pdf.
10. Schumpeter J. The theory of economic development: an inquiry into profits, capital, credit, interest, and the business cycle. Oxford, 1969. 43 p.
11. Samuelson P. Economics: An Introductory Analysis. New York, 1955. 452 p.
12. Рікардо Д. Про принципи політичної економії та оподаткування. Том I Творів і листування Давида Рікардо. Кембридж, 1817. С. 133-134.
13. Dobbin F. Forging industrial policy The United States, Britain, and France in the Railway Age. 2013. P. 62-322.
14. Кім Т.І., Ільїн Г.О. Вплив глобалізації на економіку країн, що розвиваються. Виклики та шляхи сприяння економічному розвитку України на тлі світових тенденцій 2019 року. Харків, 2019.
15. World Integrated Trade Solution (WITS). 2021. URL: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ALL/StartYear/1988/EndYear/2017/Indicator/NY-GDP-PCAP-PP-KD>.
16. Williamson J. International Monetary Reform A Specific Set of Proposals. Published September 18, 2018 by Routledge. URL: <http://fondad.org/uploaded/fragile-finance/Fragile%20Finance-Williamson.pdf>.
17. Harvard Business School Publishing. Cambridge. 2021 URL: <https://www.hbs.edu/Pages/default.aspx>.

Стаття надійшла до редакції 01.11.2022

Стаття рекомендована до друку 01.12.2022

REFERENCES

1. Kim, O. O. (2019). Historical mission of socio-economic inequality in ensuring dynamic economic balance // Assessment of the level of development of the country's infrastructure in the conditions of an innovative economy: materials of the International Scientific and Practical Conference, March 23, 2019: thesis. Added. Dnipro: NO "Perspektiva", 6-8 (in Ukrainian).
2. Chancel, L., & Piketty T. (2021). Global income inequality, 1820–2020: the persistence and mutation of extreme inequality, 2-21. Retrieved from <https://wid.world/document/longrunpaper/>.
3. Maddison Project Database 2020 – Maddison Historical Statistics. (2020). Retrieved from <https://www.rug.nl/ggdc/historicaldevelopment/maddison/releases/maddison-project-database-2020>.
4. Reinert, E. (2007). How rich countries became rich... And why poor countries remain poor. London, 45-387. (in Ukrainian)
5. Muller, A. (1812). The theory of state budgeting. Vienna.
6. List, F. (1930). National system of political economy. Nash Format, Kiev, 283-301. (in Ukrainian)
7. Kulish, O.S. (2014). Income inequality of the population in the market economy: forms, features, trends. Autoref. thesis Ph.D. economy Sciences: 08.00.01 Kharkiv. national University named after V.N. Karazin. Kharkiv. (in Ukrainian)
8. Kim, A.A. (2013). Institutional aspects of the formation of Ukraine's foreign economic strategy. "Development Economics", 3(67). (in Ukrainian)
9. Keynes, J. (1936). The General Theory of Employment, Interest, and Money. Retrieved from https://www.files.ethz.ch/isn/125515/1366_Keynes/TheoryofEmployment.pdf.
10. Schumpeter, J. (1969). The theory of economic development: an inquiry into profits, capital, credit, interest, and the business cycle. Oxford.
11. Samuelson, P. (1955). Economics: An Introductory Analysis. New York.
12. Ricardo, D. (1817). On the principles of political economy and taxation. Volume I Works and correspondence of David Ricardo. Cambridge, 133-134. (in Ukrainian)
13. Dobbin, F. (2013). Forging industrial policy The United States, Britain, and France in the Railway Age, 62-322.

14. Kim, T.I., & Ilyin G.O. (2019). Impact of globalization on the economy of developing countries. Challenges and ways of promoting the economic development of Ukraine against the background of global trends in 2019. (in Ukrainian)

15. World Integrated Trade Solution – WITS. (2021). Retrieved from <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ALL/StartYear/1988/EndYear/2017/Indicator/NY-GDP-PCAP-PP-KD>.

16. Williamson, J. (2018). International Monetary Reform A Specific Set of Proposals. Published September 18, 2018 by Routledge Retrieved from <http://fondad.org/uploaded/fragile-finance/Fragile%20Finance-Williamson.pdf>.

17. Harvard Business School Publishing. (2021). Retrieved from <https://www.hbs.edu/Pages/default.aspx>.

The article was received by the editors 01.11.2022

The article is recommended for printing 01.12.2022

T. KIM, Ph.D. (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economy and World Economy, V.N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3825-2564>, e-mail: tetjana.kim@gmail.com

H. ILIN, Student, V.N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3281-7707>, e-mail: gleb.il2000@gmail.com

TRENDS IN THE SPREAD OF EXCESSIVE ECONOMIC INEQUALITY IN THE MODERN WORLD AND PROSPECTS FOR OVERCOMING IT

The study is devoted to the problem of excessive economic inequality, which leads to lagging behind developing countries, especially the countries with lower middle and low income, to an increase in the population at the level of extreme poverty, depriving them of the opportunity to receive education, decent work, and income to ensure the quality of life. Based on the Madison Project's database of historical statistics, the authors show that since the 1820s, economic disparity between developed and developing countries has steadily increased. And since the 1960s, this inequality in the level of economic development, measured by the average GDP per capita according to the PPP, began to grow rapidly. The authors put forward assumptions about the negative impact on this trend of international economic and financial institutions, which, through cooperation with developing countries, implement liberal principles in the domestic and foreign policies of these countries. Economic liberalization was carried out by all developed countries to overcome the public financial crisis caused by excessive public spending on economic growth and social protection in the 1970s. Later, international organizations began to transfer this experience to countries with economies in transition and developing countries in the form of stabilization programs, development programs, etc. But the consequence of liberal reforms in these countries was the destruction of their economic systems, institutions, values, culture, and even the memory of the historical path which makes them weaker and more dependent. Analyzing changes in such indicators as the average GDP per capita according to the PPP of the countries of the world, the incomes of various categories of the population, the trade balance index, the index of the economic complexity of the country's exports, the authors prove that the economic inequality between the countries of the Western Branch and Western Europe (according to Maddison's classification) and all other countries at these only increases. Therefore, the implementation of the unified liberal recommendations of international organizations to improve economic mechanisms and state and social institutions in most countries of the world has devastating consequences: loss of competitiveness, technological backwardness, negative trade balance, public debt, inflation, unemployment, and the growth of excessive economic inequality. To overcome it, the countries of the world should apply certain balanced instruments of protectionist policy.

Key words: economic inequality, the gap in the level of development between the rich and the poor, unified recommendations of international organizations, the consequences of liberal policy.

JEL Classification: E60, F01, I30.

Як цитувати: Кім Т.І., & Ільїн Г.О. (2022). Тенденції поширення надмірної економічної нерівності в сучасному світі та перспективи її подолання. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна серія «Економічна»*, (103), 24-32. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2022-103-03>.

In cites: Kim T., & Ilin H. (2022). Trends in the spread of excessive economic inequality in the modern world and prospects for overcoming it. *Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University Economic Series*, (103), 24-32. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2022-103-03>. (in Ukrainian)